

In een kroniek van de abt Menk van het klooster de Bloemhof in Wittewierum wordt voor het eerst melding gemaakt van de Martinikerk. De abt vertelt over "ridders" in Groningen, die in 1253 ruzie hadden met de Gelkingen. Deze ridders hadden "zich teruggetrokken in het klooster van de minderbroeders (dit klooster was gesticht ca. 1245 en was gelegen op de plaats van de huidige Broerstraat); ze versterkten zowel het klooster als de omliggende steenhuizen en bestookten de Gelkingen, die zich in de Martinikerk en de Walburg- en Nicolaaskerk (de A-kerk) bevonden".

Waarschijnlijk is deze Martinikerk met toren in het begin van de 13e eeuw gebouwd. Het was een bakstenen kruisbasiliek in romaanogotische stijl met een ingebouwde toren. Van de voorloper van deze kerk is alleen het beloop van een tufstenen fundering gevonden; hij was waarschijnlijk geheel van tufsteen gebouwd. Binnen de omtrek van dit tufstenen gebouw zijn paalkuilen gevonden, hoogstwaarschijnlijk van een nog vroegere houten kerk.

Er bestaat een verhaal dat omstreeks 810 (ook wordt wel genoemd 837 en zelfs de tweede helft van de 10e eeuw of begin van de 11e eeuw!) een vikingvloot van 200 schepen op de kust van Friesland landde. De Friezen zouden zijn onderworpen, waarna Groningen zou zijn ingenomen, een kerk aldaar zou zijn verbrand en veel mensen ter dood gebracht, waarna de vikingen in Bedum ene Walfridus en zoon Rotfridus zouden hebben gedood.

Als het verhaal juist zou zijn betekent zulks dat er al in die tijd een kerk (met toren?) in de stad heeft gestaan. Volgens de Quedam Naraccio was dat de St. Walburgkerk, die gebouwd zou zijn ter verdediging van de stad tegen de noormannen. Anderen menen dat het om de Martinikerk ging.

De Martinitoren is genoemd naar Sint Martinus, bisschop van Tours (ca. 326 - 11 november 399), naar wie ook de Dom in Utrecht is genoemd. Het Martinusfeest op 11 november (blijkbaar al in de 14e eeuw in gebruik) herinnert aan deze bisschop.

De eerste toren, waarover we dus iets meer weten, was gebouwd in het begin van de 13de eeuw, terwijl de toren toen binnen in de kerk stond. Het was een romaanse toren, ongeveer 30 meter hoog. Men neemt aan dat op het oud Groninger zegel deze toren staat afgebeeld. Aan de voet was hij ca. 11 meter in het vierkant. Deze toren heeft zo'n 200 jaar bestaan.